

Utredning av risk för påverkan Natura 2000
området - Åreälven med biflöden

DETALJPLAN HAMRE 1:37

Slutrapport

2025-10-23

Uppdrag: 353236 Hamre 1:37 Biologisk konsultation
Titel på rapport: Utredning påverkan på Natura 2000 området
Åreälven med biflöden.
Status: Slutrapport
Datum: 2025-10-23

Medverkande
Beställare: Duved Utveckling AB
Kontaktperson: Jon Sødahl
Konsulter: Irene Hedlund (Natura2000), William Franzén (GIS),
Johan Nyqvist (Naturvärden) och Tore Johansson
(Markvatten)
Uppdragsansvarig: Johan Nyqvist
Kvalitetsgranskare: Johanna Thurdin

Revideringar
Revideringsdatum: Revideringsdatum.
Version: Version.
Initialer Initialer.

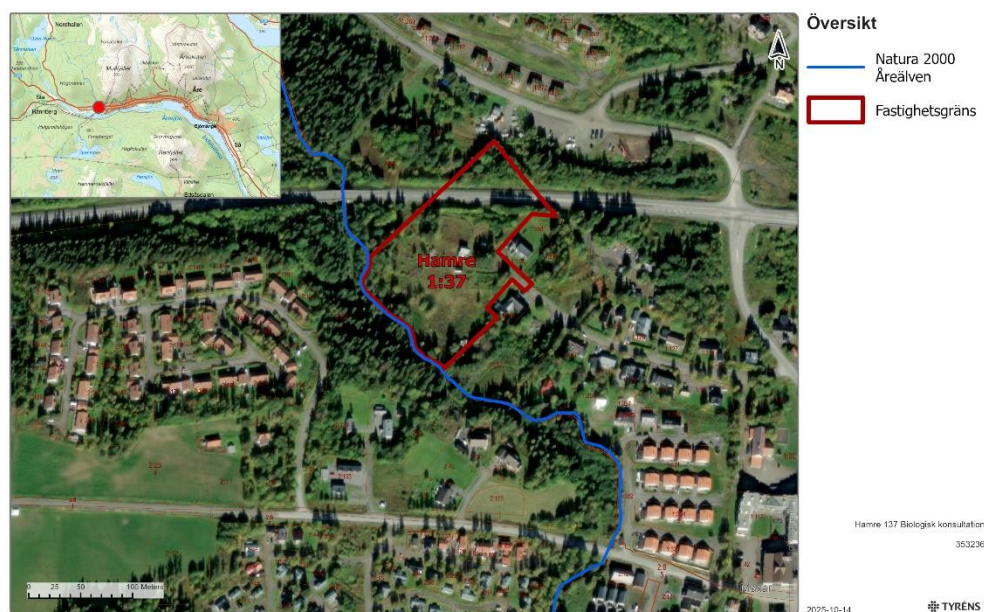
Innehållsförteckning

1 Inledning	5
1.1 Syfte och avgränsning	5
1.2 Juridiska förutsättningar	6
2 Metodik och underlag	6
3 Områdesbeskrivning	8
4 Åreälven med biflöden Natura 2000 område	11
4.1 Bevarandemål	12
4.2 Hot	13
4.3 Status för naturtypiska arter som röding och öring	14
5 Planerad verksamhet	15
6 Möjliga risker för påverkan på Natura 2000-området	16
6.1 Risker med grumling och sedimentpålagring	16
7 Förebyggande åtgärder och förvaltningsåtgärder	17
8 Bedömning av risk för betydande påverkan på miljön inom Natura 2000	20
8.1 Utpekade naturtyper	20
8.2 Utter	20
8.3 Naturtypiska arter som röding och öring	20
8.4 Kumulativa effekter	21
8.5 Slutsats	21
9 Referenser	22

1 Inledning

1.1 Syfte och avgränsning

Duved Utveckling AB planerar att ta fram en detaljplan för fastigheten Hamre 1:37 i Duved, Åre kommun (Figur 1). Den planerade verksamheten ligger drygt 800 meter från Åresjön som ingår i Natura 2000-området *Åreälven med biflöden*. Fastigheten gränsar mot vattendraget Mångån, som är ett biflöde till Åreälven och därmed ingår i Natura 2000-området. Enligt miljöbalken krävs tillstånd för att bedriva verksamhet eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Denna utredning utgör ett underlag för bedömning av att om den planerade detaljplanen på ett betydande sätt kan påverka miljön i Natura 2000-området.

Figur 1. En översikt över fastighetens gränser i förhållande till Natura 2000-området som den gränsar till.

Denna utredning utgår från den fördjupade bevarandeplanen (Länsstyrelsen Jämtland, 2018), den planerade verksamheten, geografiska förutsättningar och relevanta arters ekologiska krav. Som underlag finns en naturvärdesinventering (Sweco, 2018) samt att fältbesök har genomförts 2025-06-24.

1.2 Juridiska förutsättningar

Miljöbalkens regler om Natura 2000-områden syftar till bevara den biologiska mångfalden. Reglerna återfinns i 7 kapitlet 28 a, 28 b och 29 §§ miljöbalken.

Områden som ingår i Natura 2000-nätverket innehåller naturtyper och/eller arter som enligt EU är särskilt viktiga att bevara. Dessa listas i art- och habitatdirektivet samt i fågeldirektivet och kallas *utpekade naturtyper och/eller arter*.

Varje naturtyp har i sin tur en egen uppsättning *typiska arter*. Dessa har valts för att de anses vara knutna till viktiga strukturer eller funktioner i naturtypen samt vara känsliga för negativa förändringar. Arterna för respektive naturtyp framgår från naturtypsvisa vägledningar på Naturvårdsverkets hemsida.

För varje Natura 2000-område finns en bevarandeplan (BEP) som beskriver området och dess syfte, mål och värden. BEP utfärdas av ansvarande länsstyrelse.

Enligt 7 kap 28 a § MB samt förklaringarna i Naturvårdsverkets Handbok 2017:1 krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som direkt eller indirekt på ett betydande sätt kan påverka miljön i området, både på kort och på lång sikt. Undantag är åtgärder för skötsel och förvaltning. Enligt 28 b § får tillstånd lämnas endast om verksamheten eller åtgärden ensam eller tillsammans med andra pågående eller planerade verksamheter eller åtgärder:

- Inte kan skada den livsmiljö eller de livsmiljöer i området som avses skyddas,
- Inte medför att den art eller de arter som avses att skyddas utsätts för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet i området av arten eller arterna (Lag 2001:437).

2 Metodik och underlag

Det underlag som legat till grund för utredningens bedömningar finns under kap 9.

Vid bedömning av hur planerade verksamheter påverkar möjligheterna att uppnå gynnsam bevarandestatus inom Natura 2000-området vägs bevarandeplanens målsättningar och de typiska arternas krav på livsmiljö med verksamhetens utformning. Utredningen utgår från att

bevarandestatusen för utpekade naturtyper och naturtypiska arter inte försämras om den planerade verksamheten inte riskerar att medföra betydande påverkan på miljön inom Natura 2000 området *Åreälven med biflöden*.

Indelningen av nivån på konsekvenserna används i miljökonsekvensbeskrivningar.

Stora negativa konsekvenser föreligger när gynnsam bevarandestatus för naturtypen och/eller de utpekade arterna inte kan uppnås inom den aktuella delen av Natura 2000-området till följd av verksamheten. Detta beror vanligtvis på fysiska ingrepp i marken eller störningar som leder till varaktiga förändringar i livsmiljön.

Måttliga negativa konsekvenser uppstår när möjligheten att uppnå gynnsam bevarandestatus för naturtypen och/eller utpekade arter riskerar att försämrats inom området. Det innebär att verksamheten medför vissa fysiska förändringar eller störningar, men att effekterna kan mildras genom försiktighetsåtgärder eller skyddande insatser.

Små negativa konsekvenser innebär att gynnsam bevarandestatus för naturtypen och/eller utpekade arter kan påverkas, men att påverkan är marginell.

Inga eller obetydliga negativa konsekvenser föreligger när varken gynnsam bevarandestatus eller livsmiljöer, inklusive utpekade och typiska arter, riskerar att påverkas.

Positiva konsekvenser uppstår när förutsättningarna för att uppnå gynnsam bevarandestatus förbättras.

3 Områdesbeskrivning

Naturmiljön som omger fastigheten (benämns hädanefter utredningsområdet), utgörs till största delen av inägor och marginalmarker från tidigare jordbruk (Figur 2). Jordbruksmarkerna omges av blandbarrskog som på högre höjd övergår till fjällbjörkskog och kalfjäll. Åresjön och Åreälven är de dominerande vattendragen i området.

Figur 2. Fastigheten Hamre 1:37, tillika utredningsområdet.

Då merparten av jordbruksmarken numera är bebyggd återstår relativt lite av de naturliga miljöer som tidigare karaktäriserade området som fjällnära odlingsbygd, och än mindre av den ursprungliga barrskogen.

Utredningsområdet gränsar till Mångån och består av ett gårdstun och en relativt brant äldre åkermark som övergår i en planare del som närmast Mångån bildar en träddråva av busk- och skogsmark. Denna mark har tidigare sannolikt brukats som betesmark (**Fel! Hittar inte referensälla.**).

Träddråvan är av äldre gran, björk och sälg. Även gråal och tall finns i mindre omfattning. Beskogningen på den västra sidan av Mångån är mer omfattande än vad den är i utredningsområdet. På den västra sidan finns också ett friluftsspår för allmänheten. Marken övergår från torr på höjderna i nordöst till fuktig ner mot ån i väster.

Figur 3. Vy från slänten nedom bostadshuset ner mot Mångån och ekonomibyggnaderna.
Foto: J. Nyqvist, Tyréns © 2025.

Floran i fält- och bottenskiktet i utredningsområdet går från kraftigt ruderat vid gårdstunet till hävdad sammansättning till mindre antropogent påverkad sammansättning ju närmare ån en kommer (Figur 4). Strandmiljöerna på östra sidan Mångån är dock tydligt påverkade av mänsklig verksamhet.

Figur 4. Vy från ekonomibyggnaderna upp mot bostadshuset. Foto: J. Nyqvist, Tyréns © 2025.

Åker- och betesmarken i utredningsområdet har inte varit hävdad sedan åtminstone 1970-talet (Figur 4), och även om det inte hittades några naturvårdsarter med koppling till odlingslandskapet under naturvärdesinventeringen (Sweco, 2018) är det inte osannolikt att det finns en del sådana växer på de öppnare markerna. Dessa områden domineras idag av mjölkört, hallon, hundkex, brännässla och triviala gräsarter.

4 Åreälven med biflöden Natura 2000 område

Natura 2000-området Åreälven med biflöden sträcker sig från källorna i fjällen vid norska gränsen till älvdalens kulturbygder ned till sjön Liten vid Järpen, vilket innebär en sträcka på ungefär 120 kilometer längs vattenvägen (Figur 5). Åreälven har, genom att i stort vara undantaget från reglering och kraftverk, en naturlig flödesdynamik som kännetecknas av låg vattenföring under vintern och stor vårflood i samband med snösmältningen, följt av varierande flöden under sommar och höst beroende på nederbörden. De naturliga fysiska processerna erosion, transport och sedimentation upprätthålls av flödesdynamiken och bidrar till en stor variation av bottensubstrat, vattendjup, strömhastighet och strandstrukturer (Länsstyrelsen Jämtland, 2018).

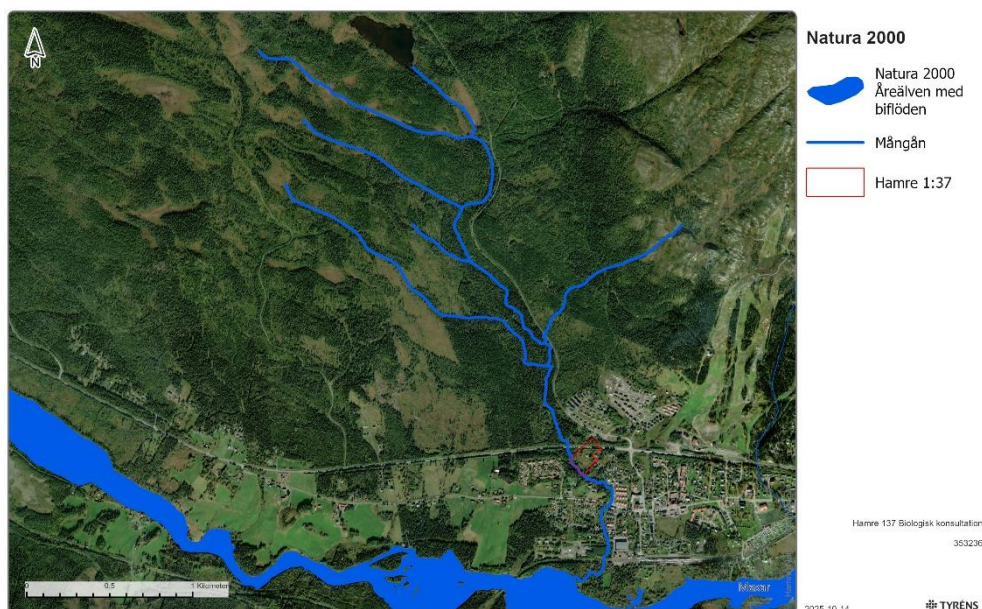
Figur 5. Åreälvens Natura 2000 område

Eftersom Åreälven utgörs av opåverkade vattendrag och sjöar med låg grad av negativ miljöpåverkan i övrigt bedöms den ha stor betydelse för det globala bevarandet av naturtyperna Ävjestrandssjöar (3130), Större vattendrag (3210), Alpina vattendrag (3220) och Mindre vattendrag (3260) (Tabell 1). Uttern är den enda arten som tas upp i bevarandeplanen som är listad enligt art- och habitatdirektivet.

Tabell 1. Naturtyper inom natura 2000 området.

Kod	Naturtyp	Bevarandestatus
3130	Ävjestrandssjöar	Ogynnsam
3210	Större vattendrag	Ogynnsam
3220	Alpina vattendrag	Ogynnsam
3260	Mindre vattendrag	Ogynnsam

Vattenmiljöerna innefattar huvudälvens vattenfall, forsar, strömmar, sel samt en rad tillrinnande biflöden med sjöar, vilket sammantaget ger en stor variation av strömmande vattenmiljöer. De naturtypiska arter som tas upp i bevarandeplanen är röding och öring. Åreälvens vattensystem, som Mångån tillhör, är av stor betydelse för dessa arter (Figur 6).

Figur 6. Mångån i förhållande till Åreälven.

4.1 Bevarandemål

De övergripande bevarandemålen beskrivs i den fördjupade bevarandeplanen (Länsstyrelsen Jämtland, 2018) och består av att:

- De krav som ställs utifrån vattenförvaltningsförordningen, det vill säga att minst god ekologisk status skall uppnås, gäller för alla utpekade vattenförekomster och vatten som klassats som Natura 2000-habitat.

- Livskraftiga bestånd av öring och röding ska finnas i Åresjön. Fortsatt god öringreproduktion skall finnas i Åreälven och i sjöns biflöden. Röding ska ha möjlighet att reproducera sig såväl i sjön som nedströms Tegeforsen.

I den fördjupade bevarandeplanen finns även delmål upptagna vilket ett av dem är relevant för denna utredning, *"Erosion och sedimenttransport i de vattendrag som avvattnar skid- och boendeområden på Åresjöns norra sida behöver reduceras till naturliga nivåer."*

4.2 Hot

Enligt bevarandeplanen (Länsstyrelsen Jämtland, 2018) anses dessa verksamheter och förändringar utgöra hot mot Natura 2000-området:

1. Flottning och skogsbruk
2. Sedimenttransport.
3. Vattenuttag för snötillverkning
4. Vandringshinder
5. Avlopp
6. Föreningar
7. Klimatförändringar
8. Fiske
9. Främmande arter

Extremflöden och andra följder av klimatförändringar hotar området framför allt i kombination med exploatering, men även utan påverkan skulle slamströmmar och jordskred kunna försämra områdets bevarandestatus. Exploatering som medför påverkan på jordlager och vegetationstäckan kan dock innebära att erosion, materialtransport och sedimentation kan öka även utan förhöjda flöden

Exploatering i turistorterna Åre och Duved har medfört en förändring av markanvändningen från skogs- och åkermark till skidområden, bebyggelse och tillkommande infrastruktur. Detta har lett till en ökad erosion och materialtransport som har stört Åresjön och dess biflöden genom igensättning av lekbottnar.

4.3 Status för naturtypiska arter som röding och öring

Rödingen i Åresjön består av ett bestånd som fortplantar sig i vattendragen uppströms Åresjön, samt ett bestånd som fortplantar sig i Åresjön (Länsstyrelsen Jämtlands län, 2018).

Provfisken har utförts av Länsstyrelsen i två områden åren 2004, 2006, 2016. Resultaten visar att fångsten var betydligt lägre 2016 jämfört med tidigare provfisken. Provfisken från 1970-talet visar även på högre tätheter av röding jämfört med idag. Mångån är en känd leklokal för öring. Enligt bevarandeplanen beror minskningen delvis på en försämrad livsmiljö i sjön på grund av sedimenttillförsel.

5 Planerad verksamhet

Detaljplanens syfte är att möjliggöra för nybyggnad av bostäder i Duved. Detaljplanen innebär att fastigheten Hamre 1:37 styckas av för tomter för permanentbostäder i form av småhus och/eller rad- och parhus. Ett parkstråk planläggs intill Mångån för att säkerställa allmänhetens tillgång till ån och dess omkringliggande naturvärden.

6 Möjliga risker för påverkan på Natura 2000-området

Den planerade exploateringen kan medföra negativ påverkan på vattenmiljöer, särskilt under anläggningsfasen och till följd av förändrad markanvändning. Ökad dagvattenavrinning och förändrad markanvändning kan leda till transport av suspenderat material, vilket riskerar att nå Mångån och vidare transporteras till Åresjön. Detta kan orsaka grumling och sedimentpålagring.

Vid anläggningsarbeten föreligger även risk för punktutsläpp av föroreningar, exempelvis oljespill från entreprenadmaskiner. Sådana utsläpp kan ha akut toxisk effekt på akvatiska organismer och därmed påverka ekosystemens funktion och arter i både Mångån och Åresjön.

6.1 Risker med grumling och sedimentpålagring

Organismer som lever i vattendrag utsätts under naturliga förhållanden av perioder med ökad grumling och sedimentation till följd av erosion vid högt flöde eller kraftigt regn. Grumling innebär även ett skydd mot predation och framför allt juvenil fisk av olika arter söker sig ofta till måttligt grumlat vatten. Omfattande grumling och sedimentation kan dock skada fisk som röding och öring genom påverkan på ägg och yngelutveckling, genom indirekta effekter som stress, beteendeförändringar och minskad födotillgång samt genom försämrad tillväxt och minskad motståndskraft mot sjukdomar liksom ökad dödlighet. Det finns ingen exakt gräns för vilken halt som är skadlig för fisk då toleransen för suspenderat material beror på en rad omgivningsparametrar som vattnets temperatur, kvalitet, syremängd, men även på vilka möjligheter fisken har att undvika grumling.

Sedimenttransport av finkorniga partiklar kan orsaka sedimentpålagring på bottenmiljöerna. Röding och öring är beroende av rena grus- och sandbottnar för en lyckad lek. Bottenfauna kan slås ut om det finkornig sedimenten skapar syrebrist.

7 Förebyggande åtgärder och förvaltningsåtgärder

Utifrån topografi inom och i anslutning till planområdet, naturvärdesinventeringen (Sweco, 2018) och fältbesöket 2025-06-24 har ett förslag på hur exploateringen kan genomföras under anläggningsskedet tagits fram, för att minimera eventuell påverkan på Mångån (Figur 7).

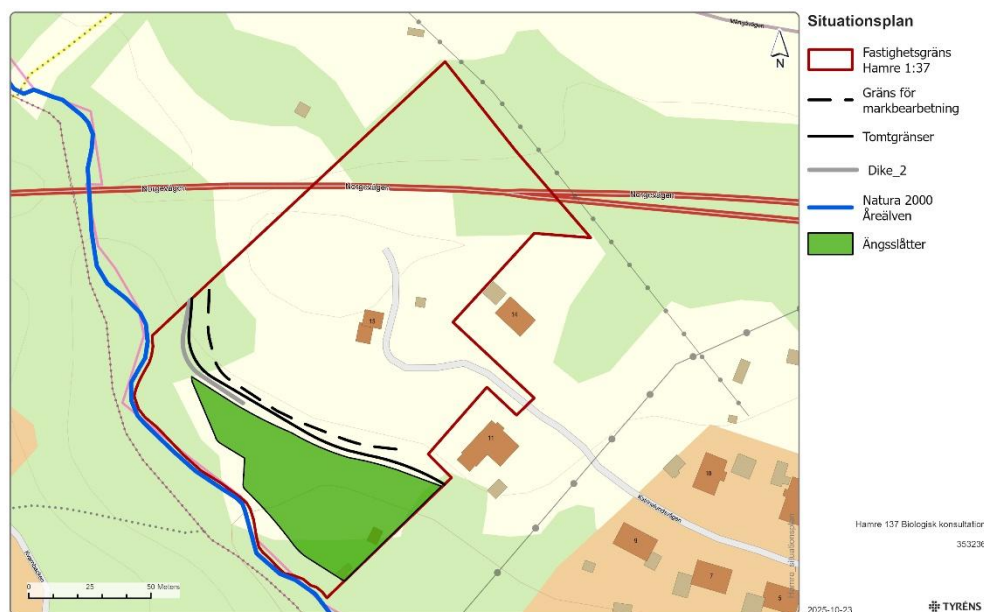

Figur 7. Utredningsområdet med de föreslagna gränserna för tomtmark, byggnation som innebär markbearbetning och det föreslagna diket under anläggningsperioden. Sedimentationsdammen utvisas som en svart cirkel.

Anpassningen innebär att tomtmarkers utbredning inom utredningsområdet begränsas till att inte utsträcka sig mindre än minst två meter i höjd över markytan vid strandkant för Mångån inom utredningsområdet, samt minst 17 meter i avstånd från Mångån. Direkt nedom gränsen för tomtmark föreslås att ett dike anläggs. Diket dimensioneras för 20-års återkomst av dimensionerat flöde. Vid diket utlopp anläggs antingen en sedimentationsdam eller infiltrationsbarriärer som halmbalar.

Anpassningen innebär att anläggandet av byggnader som innebär markarbeten och grundläggning begränsas till att inte utsträcka sig mindre än minst tre meter i höjd över marknivån för Mångån inom fastigheten, samt minst 25 meter i avstånd från Mångån. Avstånden i höjd och längd är framtagna för att i samverkan med diket förhindra utsläpp av dagvatten med sediment och punktutsläpp av till exempel oljespill genom retention, som annars skulle kunna nå Mångån genom ytavrinning eller perkolering.

Ett förslag på hur exploateringen kan förhindra utsläpp av sediment eller punktutsläpp under driftsfasen har också tagits fram (Figur 8). Det innebär att delar av diket läggs igen efter anläggningstiden och att den plana ytan mellan fastigheterna och Mångån kan tjäna som bromsande och infiltrerande vid kraftiga ytvattenflöden under driftstiden.

Figur 8. Utredningsområdet med de föreslagna gränserna för tomtmark, byggnation som innebär markbearbetning och det föreslagna diket under driftskedet, samt föreslagen förvaltningsåtgärd av jordbruksmarken.

Diket bedöms vara en robust åtgärd under både anläggnings- och driftstid. Dimensionering och detaljer i anläggningen av diket hanteras i den kommande dagvattenutredningen. Inom området kommer därmed ett dagvattensystem att etableras som uppfyller kraven enligt miljöbalken. Systemet dimensioneras för att hantera både normal nederbörd och skyfall.

För att minska risken för erosion och sedimenttransport till Mångån ytterligare föreslås att den befintliga träd- och buskridån bevaras, vilket stärker den ekologiska funktionen och bidrar till att stabilisera strandzonen och därmed risken för erosion. Den plana markytan mellan diket och träd- och buskridån tjänar till att minska vattenhastigheten. Vegetationen fungerar som ett naturligt filter för dagvatten och minskar risken för att partiklar och näringsämnen når vattendraget.

Det är viktigt att åtgärderna etableras och är funktionella innan markarbeten inleds, för att säkerställa att partikelspridning kan begränsas redan från start.

En förvaltningsplan tas fram för naturmarken i detaljplanen där skötsel av området föreskrivs. Förslag på åtgärder är att jordbruksmarken, som planeras som parkmark/natur förvaltas med årlig hävd av åkermarken (se Figur 8) där slåtter och borttagande av det slagna gräset utgör en nyckelfaktor för att förstärka ytans funktion att förbättra infiltration och minska ytavrinning och tjänar till att öka den biologiska mångfalden. Avståndet mellan tomtmarkers utbredning och Mångån säkerställer också allmänhetens tillgång till vattendraget och skapar utrymme för förvaltningsåtgärder

8 Bedömning av risk för betydande påverkan på miljön inom Natura 2000

Tyréns bedömer att risken för betydande påverkan på miljön inom Natura 2000-området är låg. De huvudsakliga riskerna är

1. Ytvattenavrinning som leder till sedimenttransport och grumling.
2. Punktutsläpp av till exempel oljespill.

Med föreslaget dike under anläggnings- och driftsfas samt de föreskrivna avstånden är bedömningen att utsläpp från påverkan av ytvatten eller punktutsläpp är låg och att det i förekommande fall skulle innebära en kortvarig incident som inte påverkar livsmiljön i Natura 2000-området eller dess bevarandemål.

8.1 Utpekade naturtyper

Med föreslagna skyddsåtgärder bedöms omfattningen av påverkan av grumling och sedimenttransport som liten. Därmed bedöms konsekvensen för utpekade naturtyper (Tabell 1) som ingen/obetydlig.

Tyréns bedömer vidare att de beskrivna värdena i den naturvärdesinventeringen (Sweco, 2018) är oförändrade och med föreslagna förvaltningsåtgärder kan den biologiska mångfalden öka, framför allt på fastighetens jordbruksmark.

8.2 Utter

Utterns bevarandestatus bedöms inte påverkas, eftersom varken utterns föda eller livsmiljö påverkas. Det finns inte heller någon hotbild av kontinuerliga föroreningar i samband med den planerade verksamheten vilket är ett av de största hoten mot utterpopulationen. Den planerade exploateringen innebär inga eller obetydliga konsekvenser för utterns livsmiljö.

8.3 Naturtypiska arter som röding och öring

Om exploateringen genomfördes utan förebyggande åtgärder skulle rödingen och öringens livsmiljö i en begränsad del av Natura 2000 området eventuellt påverkas. De föreslagna åtgärderna innebär att risken för sedimenttransport och grumling förebyggs och risken för störning undviks.

Den planerade exploateringen medför därmed inga eller obetydliga konsekvenser för öringen och rödings livsmiljö

Om oförutsedda händelser inträffar, såsom att dagvattenssystemet bräddar och ett ökat dagvattenflöde når Mångån och vidare till Åresjön, bedöms påverkan bli kortvarig och medföra ingen eller endast obetydlig konsekvens på rödingens och öringens populationsutveckling

8.4 Kumulativa effekter

Den planerade verksamheten bedöms inte ha någon negativ påverkan på Natura 2000 området, Åreälven med biflöden och dess värden och därav kommer ingen kumulativ påverkan att ske.

8.5 Slutsats

Sammantaget bedöms att den planerade exploateringen medför inga eller obetydliga konsekvenser och påverkar inte miljön på ett betydande sätt i Natura 2000-området Åreälven med biflöden. Exploateringen påverkar inte heller naturtypiska arter som röding och öringen bevarande status vare sig direkt eller indirekt. Det innebär att tillståndskrav enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken inte föreligger.

9 Referenser

Aqua Reports (2020). Kunskapssammanställning om effekter på fisk och skaldjur av muddring och dumpning i akvatiska miljöer. M. Karlsson, P Krfaufvelin och Ö Östman

Länsstyrelsen Jämtland (2018). Åreälven med Biflöden SE0720286 fördjupad bevarandeplan

Naturvårdsverket (2011). Vägledning för svenska naturtyper i habitatdirektivets bilaga 1. NV-04493-11

Naturvårdsverket (2017). Naturvårdsverkets handbok 2017:1 – Förutsättningar för prövning och tillsyn i Natura 2000-områden

SLU (2001) Effekter av grumling och sedimentation på fauna i strömmande vatten - En litteratursammanställning. P Rivinoja och S Larsson

Sweco (2018). Naturvärdesinventering. Hamre 1:37

Sers- elfiskedata

